

Warszawa, 16.08.2023

Prof. dr hab. Ewa Szczęsna
Zakład Komparatystyki
Instytut Literatury Polskiej
Wydział Polonistyki
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Michalik zatytułowanej „W poszukiwaniu sukcesu. Literackie i rynkowe drogi polskich twórców fantastyki (II poł. XX i XXI w.)” napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Łebkowskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

Problem badawczy, którego rozwiązania podjęła się w swojej rozprawie doktorskiej pani magister Anna Michalik, należy uznać za ważny nie tylko dla współczesnej literatury i literaturoznawstwa, ale też szerzej dla myślenia o formie i miejscu artysty w dobie dążenia do podporządkowania prawom rynku wszystkich aktywności i aspektów kultury człowieka. Oto bowiem celem pracy jest – jak pisze autorka - zwrócenie uwagi na „zmiany zachodzące w twórczości i budowaniu pisarskiego wizerunku” (s.10); „(...) prześledzeni[e] literackich i rynkowych dróg pisarzy związanych z literaturą fantastyczną: Stanisława Lema, Andrzeja Sapkowskiego, Jacka Dukaja oraz Szczepana Twardocha” (s.370), wreszcie „prześledzenie zmieniającej się recepcji pisarzy oraz konstruowanych przez nich indywidualnych marek autorskich” (s.370). Pani magister podkreśla też heteroteliczność doboru badanych twórców. Wybrani przez nią pisarze – rozpoznawalni, kojarzeni z sukcesem - pozwalają na ukazanie różnorodności w sferze „podejścia do tworzenia literatury fantastycznej, prób przechodzenia w stronę literatury głównego nurtu oraz rozmaitego sposobu funkcjonowania tamże” (s.370).

Porządek dyskursu naukowego jest przemyślany i sfunkcjonalizowany. Rozprawa ma zwartą kompozycję, którą kolejno tworzą: wstęp, w którym sformułowane są temat i cel pracy; rozdział pierwszy ukazujący zmieniający się status pisarza i relacji autor – wydawca - czytelnik w dobie rozwoju gospodarki rynkowej i nowych mediów oraz prezentujący fantastykę jako konwencję o niejednoznacznym statusie artystycznym; cztery rozdziały (stanowiące trzon

pracy) poświęcone literackim i rynkowym drogom kolejnych pisarzy oraz zakończenie ujmujące w sposób syntetyczny składowe owych dróg, uznane przez autorkę za konstytutywne, wyznaczające specyfikę marki każdego z nich.

Wybór twórców fantastyki, których drogi literackie i rynkowe poddawane są analizie, jest przemyślany i celowy – pisarzy łączy nie tylko uprawianie fantastyki, nie tylko uzyskanie statusu pisarza konsekrowanego, ale też zmierzenie się z czymś, co w jakiejś mierze warunkuje, czy wręcz stygmatyzuje ich drogi pisarskie, a co można by określić jako swoisty kompleks fantastyki będący efektem pojawiających się w kręgach krytyki literackiej i szerzej badań nad literaturą głównego nurtu stygmatyzujących głosów o drugorzędności, słabości tej literatury. Głosy te, wypracowane w Polsce – jak odnotowuje doktorantka – w okresie socjalizmu, ale wybrzmiewające też w literaturoznawstwie późniejszym, nie służyły rozwojowi badań nad fantastyką, niemniej lokowały się w opozycji do zainteresowania czytelniczego tym nurtem. Ów kompleks oddziaływał też na sferę nagród literackich a także na działania samych autorów mające na celu przedostanie się do literatury głównego nurtu czy osiągnięcie sukcesu rynkowego podważającego akademickie przeświadczenie. Jak wynika z rozprawy pani magister Anny Michalik, miał też wpływ na późniejsze dystansowanie się pisarzy wobec fantastyki a nawet odejście od niej (tu np. odejście Lema od tworzenia prozy SF oraz krytyczne uwagi pisarza na temat prozy Sapkowskiego czy przejście Sapkowskiego z fantasy do konwencji powieści historyczno-przygodowej). Innym przejawem były próby rozsadzenia ram fantastyki czy choćby poszerzenia jej granic na drodze tworzenia form hybrydycznych wielomedialnych stymulujących ewolucję konwencji (autorka świetnie pokazuje to na przykładzie twórczości Dukaja).

Podejmując zagadnienie zmiany statusu pisarza w sytuacji rozwoju gospodarki rynkowej, pani magister Anna Michalik wychodzi od przesunięć, jakie dokonały się w tej mierze w Europie zachodniej w II poł. XIX wieku w zmieniającej się rzeczywistości społeczno-ekonomicznej. Za analogiczny przełom w Polsce uznaje przejście na gospodarkę rynkową po 1989 roku.

Praca wpisuje się w ramy socjologii literatury – głównymi narzędziami badawczym autorka czyni kategorie wypracowane przez Pierre'a Bourdieu, choć korzysta też w pojęć pochodzących z prac Dominika Antonika czy z myśli Roberta Eskarпита. Marka autora, kapitał symboliczny, kapitał kulturalny, kapitał medialny, autor konsekrowany, habitus, pole literackie to kategorie konsekwentnie stosowane w całej pracy, sprawnie organizujące myślenie o

literackich i rynkowych drogach polskich twórców fantastyki i ukierunkowujące analizę działań podejmowanych przez pisarzy w polu literackim, reakcji na nie rynku czytelników, krytyków, badaczy, adaptatorów. Autorka pokazuje, jak aktywności podejmowane przez pisarzy kształtują markę autorską, jak zmieniają się ich forma, zakres i rola. Doktorantka trafnie i przekonująco wykazuje, że działania te wykraczają poza kreację pisarską - artystyczną, że tworzą swoistą sieć powiązanych ze sobą aktywności, zmieniających sposób istnienia pola literackiego. Tym samym dowodzi prawdziwości tezy Antonika o kształtowaniu się marki autorskiej w interakcji utworów i działań pisarzy w polu literackim. Ponadto przedstawione przez panią magister przykłady dowodzą, że działania te niekiedy znacząco wykraczają poza to pole, co mogłoby w pracy stanowić podstawę do namysłu nad zmieniającym się sposobem rozumienia tej kategorii.

Rozprawa stanowi punkt wyjścia do uruchomienia myślenia o zmianach w polu literackim w kontekście dyskursu marketingowego – badania tego pola z wykorzystaniem narzędzi marketingowych, co z kolei może zaowocować zainicjowaniem nowej gałęzi badań literaturoznawczych. Jeśli bowiem mowa w pracy o marce autorskiej, kapitale kulturowym, symbolicznym, sukcesie rynkowym, rebrandingu to stąd już krok tylko do zderzenia ewolucji pola literackiego, sposobu istnienia pisarza i utworu literackiego w rzeczywistości społecznej z takimi zagadnieniami jak choćby: twórca jako przedsiębiorstwo, target i jego potrzeby, popyt, otoczenie marketingowe, strategie marketingowe, rozpoznanie strategii konkurentów i reakcja na nie, komercjalizacja literatury, strategie kreowania i pozycjonowania marki autorskiej, zarządzanie marką i produktem.

Skoro zaś mowa o marce autorskiej – kategorii niezwykle operatywnej w badaniach nad marketingiem literackim a zatem ważnej również w tej pracy a przejętej od Antonika, warto ją doprecyzować. Autorka na s.22 pisze:

„Nieustanne przemiany, jakimi posługuje się twórca, by funkcjonować na rynku wydawniczym i generować wokół siebie dyskusję oraz zaangażowanie odbiorców badacz [Antonik] proponuje nazwać marką autorską, włączając w to pojęcie także [i tu cytata ze s. 14 książki Antonika]: >>(…)wszystkie konteksty uruchamiane przez współczesną kulturę, takie jak: znaczenie, relacje intersemiotyczne, marketing, ekonomi[ę] afektywn[ą], usytuowanie w życiu literackim (wywiady, wymian[ę] i kształtowanie opinii), związki z czytelnikami, wizerunek, biografii[ę] autora i jego obecność w mediach<<”.

Wydaje się, że należałoby tu bardziej mówić o sposobach, działaniach i narzędziach kreowania marki autorskiej niż o samej marce. Marka autorska to symbol, znak identyfikujący osobowość twórczą pisarza - zespół cech, skojarzeń, wartości, które wyznaczają i ujmują jej specyfikę i odróżniają od innych osobowości twórczych, ale też reprezentują określony typ twórczości i sugerują odbiorcę. Takiego doprecyzowania tej kategorii trochę mi w pracy zabrakło – warto by je wprowadzić podczas przygotowywania książki do druku.

Natomiast w tym kontekście – kontekście marki autorskiej za trafną i ciekawą uważam tezę autorki dotyczącą tego, że w przypadku Sapkowskiego doszło do oderwania bohatera utworu – wiedźmina Geralta od jego twórcy i samego dzieła a wreszcie literatury oraz nadania postaci powieściowej wartości osobnej - doszło do wytworzenia marki bohatera kształtowanej dalej niezależnie od jej twórcy - marki, która zaczęła żyć osobnym życiem, stopniowo lokując się nie tylko w innych mediach – w grach komputerowych, filmie, komiksie, ale i w światach zamieszkiwanych przez postaci nieobecne w prozie Sapkowskiego, nabywając nowych cech oraz – zwłaszcza w grach - nowych funkcjonalności. Marka postaci fikcyjnej przyćmiła markę autorską.

Pracę pani Anny Michalik czyta się z zacięciem. Autorka prezentuje zdarzenia i komentarze dotyczące kariery literackiej badanych przez siebie pisarzy, za ich pośrednictwem przekonująco wskazuje na czynniki, które miały wpływ na kształtowanie marek autorskich twórców, na recepcję ich twórczości. W przypadku każdego omawianego pisarza doktorantka tworzy analogiczne kalendarium działań służących nabywaniu i pomnażaniu kapitału kulturowego, medialnego, przekuwaniu ich w kapitał symboliczny mający wpływ na kreowanie marki autorskiej. Przytacza wypowiedzi badanych pisarzy i prezentuje historię ich twórczości – od debiutów po ostatnie utwory. Ukazuje ewolucję literatury fantastycznej. Analizuje recepcję tej twórczości – poczynając od reakcji czytelników po głosy krytyków. Przywołuje nazwiska badaczy, prezentuje ich rozpoznania, uwzględnia publikacje zwarte i artykuły. Zakres zebranych w rozprawie danych jest imponujący. Wyczerpująca prezentacja tytułów, działań i relacji w polu literackim sprawia, że licząca 400 stron dysertacja ma też ogromną wartość historycznoliteracką i edukacyjną.

Zmiany w polu politycznym, ekonomicznym, technologicznym, medialnym i społecznym powodowały zmiany w polu literackim. Układ chronologiczny prezentowanych pisarzy – od Stanisława Lema przez Andrzeja Sapkowskiego, Jacka Dukaja do Szczepana Twardocha pozwala autorce na

wydobycie przemodelowania w sferze hierarchii dominant mających wpływ na markę autorską, stosunek do własnej twórczości i podejmowane przez pisarzy działania autokreacyjne, w tym medialne.

Jak pokazuje autorka w rozdziale II, w przypadku Lema, tworzącego prozę fantastycznonaukową od lat pięćdziesiątych do osiemdziesiątych XX wieku, ważnymi czynnikami mającymi wpływ na ukształtowanie się jego marki autorskiej były: fascynacja pisarza naukami ścisłymi, nabyta i aktualizowana wiedza (tu: studia medyczne, wiedza z zakresu nauk ścisłych nabywana m.in. za sprawą recenzowania zagranicznych publikacji naukowych pozyskiwanych przez Mieczysława Choynowskiego oraz z zakresu humanistyki nabywana m.in. za sprawą współpracy z Jerzym Turowiczem) łączona z talentem literackim, ale też myśleniem filozoficznym. Nie bez znaczenia były ponadto doświadczenie wojenne i kapitał kulturowy wyniesiony z domu. Z pracy wynika, że w przypadku Lema źródło marki autorskiej ma charakter immanentny – jest nim dorobek piśmienniczy jako nośnik wizji futurologicznej i filozofii wydobytej ze stanu nauki, dorobek czyniący Lema pisarzem światowym (20 milionów światowego nakładu w 35 językach). Postrzeganie siebie jako filozofa, naukoznawcy, futurologa legło u podstaw krytycznego zdystansowania się wobec fantastyki, zwłaszcza w jej odmianie fantasy a w końcu rezygnacji z tworzenia prozy na rzecz felietonu, eseistyki.

Autorka wyczerpująco przedstawia działania Lema kształtujące jego markę autorską – przede wszystkim historię jego dorobku pisarskiego, w którym dostrzega okres realistyczny, fantastyczny oraz filozoficzny i który fantastykę postrzeganą dotąd jako literaturę drugorzędną, służącą rozrywce, przekształca w literaturę zajmującą się ważnymi dla ludzkości problemami, ale też jego współpracę z wydawnictwami, czasopismami krajowymi i zagranicznymi, korespondencję z tłumaczami i wybitnymi twórcami literatury fantastycznej. Pani Anna Michalik analizuje czytelniczną recepcję Lema w innych krajach, jego stosunek do innych twórców literatury fantastycznej w kraju i poza jego granicami oraz sposób postrzegania go przez innych twórców. Przedstawia głosy krytyków i badaczy – dyskusje wokół Lema i przeprowadzone z nim wywiady ujęte w zbiorze rozmów; omawia obecność pisarza na rynku wydawniczym i w edukacji szkolnej; przyznane i nieprzyznane nagrody, czy wreszcie nakręcone filmy po podstawie jego twórczości i o nim. Doktorantka przedstawia też działania podejmowane po śmierci Lema mające wpływ na wzmocnienie jego marki autorskiej, dowodząc tym samym, że śmierć autora nie oznacza śmierci jego marki, a przesunięcie punktu ciężkości na czynniki inne niż autokreacja.

Pani magister dowodzi, że inne dominanty kształtowały markę autorską pozostałych autorów: Sapkowskiego, Dukaja i Twardocha, których twórczość przypada na okres rozwoju gospodarki rynkowej. I tak, Andrzej Sapkowski, debiutujący na łamach *Fantastyki* w drugiej połowie lat osiemdziesiątych – w okresie, gdy Lem rezygnuje z tworzenia literatury SF, wprowadza na grunt polski konwencję fantasy. Wśród czynników, które mają wpływ na kształtowanie marki pisarza, pani Anna Michalik wymienia ukierunkowanie na czytelników, którym twórca zawdzięcza swój sukces, wykształcenie ekonomiczne ułatwiające rozumienie i wykorzystanie mechanizmów działania rynku (coroczne publikacje przypominające o marce), wreszcie artystyczną sprawność warsztatową - rozwój warsztatu pisarskiego i uzyskane nagrody (w tym nominację do najwyższej nagrody głównego nurtu – *Nike*). Międzynarodowy sukces gier o wiedźminie i serialu na platformie *Netflix* początkowo, jak podkreśla autorka w zakończeniu pracy, przyczynia się do wzrostu popularności pierwowzoru literackiego, który jednak ostatecznie zostaje wyparty przez transmedialne uniwersum, jakim staje się wiedźmin (s.373). Marka autorska Sapkowskiego traci swą siłę w wyniku braku chęci ze strony twórcy do włączania się w działania intermedialne przy jednoczesnym oczekiwaniu czerpania korzyści finansowych z sukcesu marki wiedźmina na polu innych mediów.

Literackie i rynkowe drogi Sapkowskiego autorka prezentuje w oparciu o wypowiedzi literaturoznawców, ale też artykuły samego pisarza na temat konwencji fantasy, jego krytyczne głosy o utworach innych twórców publikujących w tym nurcie, udzielone przez niego wywiady, recenzje jego powieści, dzieje jego współpracy z czasopismami (*Nowa Fantastyka*, *Fenix*) i wydawnictwami, wreszcie analizę i interpretację wspomnianego stosunku Sapkowskiego do działań intermedialnych.

Autorem, który z kolei kształtuje swoją markę na drodze świadomego włączania się w remediaryzację własnej twórczości literackiej – wprowadzania jej w przestrzeń cyfrową i to nie tylko w formie cyfrowych publikacji, ale także cyfrowych adaptacji filmowych (tu zwłaszcza sukces *Katedry* w reż. Tomasza Bagińskiego), gier, cyfrowej promocji (np. filmiki na portalu YouTube), wreszcie tworzenia projektów transmedialnych jest Jacek Dukaj, któremu pani magister poświęca kolejny - IV rozdział pracy. Eksperymenty artystyczne prowadzą pisarza do realizacji manifestu artystycznego określanego mianem literatury transferu przeżyć, którego namacalnym przejawem są: założenie studia projektującego filmy i gry oparte na własnej twórczości, literacka adaptacja (przekład eksperymentalny) *Heart of Darkness* Josepha Conrada czy inspirowane

kulturą japońską oraz *Lalką* Prusa *Imperium chmur*. Jak podkreśla Anna Michalik, filozoficzne i naukowe zaplecze utworów Dukaja sprawia, że twórczość ta lokuje się najbliżej pisarstwa Lema, niemniej Dukaja jako twórcę charakteryzuje elastyczność wyrażająca się zwłaszcza w otwarciu się na nowe media. Do działań biorących udział w kształtowaniu marki autorskiej doktorantka zalicza współpracę z krakowskim *Wydawnictwem Literackim*, która wskazuje na przejście autora do głównego nurtu literatury, ponadto uzyskane nagrody, działalność pisarza jako krytyka literatury fantastycznej, czy eseisty wieszczącego koniec pisma, wreszcie cieszące się zainteresowaniem czytelników nawiązywanie do historii Polski (*Lód, Wroniec*).

Z jeszcze innym sposobem kreowania marki autorskiej doktorantka zaznaja czytelnika w rozdziale V poświęconym Szczepanowi Twardochowi. Analiza literackiej i rynkowej drogi pisarza pozwala badaczce pokazać typ marki autorskiej, w której kreowaniu znaczący udział mają działania niezwiązane z literaturą, a obliczone na przyciągnięcie uwagi odbiorców za pośrednictwem szumu medialnego. Są to np. działania eksponujące śląską tożsamość pisarza, ale też promujące tzw. męski styl życia: tu autorka wskazuje na zmianę fizycznego wizerunku, podejmowanie wypraw w egzotyczne miejsca, posługiwanie się strategią skandalu, reklamowanie ekskluzywnych alkoholi, pełnienie roli ambasadora znanych marek samochodowych. Pisarz uczestniczy też w tworzeniu scenariusza filmowego na podstawie własnej powieści i występuje gościnnie w adaptacji. Działaniom tym towarzyszy przejście autora z kręgu fantastyki do literatury głównego nurtu, gdzie odnosi sukces (powieści *Wieczny Grunwald, Morfina*). W efekcie Twardoch dokonuje – jak konkluduje autorka - skutecznego rebrandingu, przekuwa kapitał symboliczny na ekonomiczny (s.331).

Obowiązkiem recenzenta jest wskazanie nie tylko na walory pracy, ale też i na jej słabości. I tak, tym, czego mi w pracy zabrakło, jest rozdział lub choćby podrozdział, w którym autorka pokusiłaby się o skonfrontowanie zaprezentowanych dróg badanych pisarzy, wyciągnięcie głębszych wniosków teoretycznych z przeprowadzonych analiz, sprobienizowanie zmian w sposobach kreowania marki autorskiej pisarzy tworzących w odmiennych porządkach polityczno-gospodarczych, ale też czasach różniących się technologicznie i medialnie. Warto byłoby też sprobienizować wpływ zmian w polu literackim na habitus i sposoby kreowania marki autorskiej a także wpływ zmian w sferze sposobów kreowania marki autorskiej na kształt literatury – jeśli taki, według doktorantki, istnieje. Piszę o tym dlatego, że pani Anna Michalik w początkowej części pracy zapowiada, że „literatura fantastyczna posłuży [jej] jako

pretekst umożliwiający zdobycie szerszej perspektywy i głębszego namysłu nad możliwymi sposobami funkcjonowania pisarza na rynku wydawniczym” (s.36). Otóż trochę mi tej szerszej perspektywy i teoretycznego namysłu zabrakło. Nie czynię z tego braku zarzutu. Podkreślam: cel główny, który wyznaczyła sobie pani magister i który został sprecyzowany we wstępie i zakończeniu pracy oraz temat ujęty w jej tytule zostały zrealizowane. Niemniej zaciekawiony czytelnik – literaturoznawca chciałby usłyszeć odpowiedź badaczki na pytanie: co z zebranego, poddanego analizie i interpretacji materiału badawczego wynika dla socjologii i ekonomii literatury? Co wynika dla samej literatury i literackości? W jakiej mierze (jeśli w ogóle) czynniki pozaliterackie kształtowania marki autorskiej mają wpływ na samą literaturę – na kolejne dzieła danego autora (w tym kontekście warto przywołać uwagę autorki o ewoluującej strukturze prozy Dukaja – dostosowującej literackość do potrzeb gier czy szerszej potrzeb i psychiki odbiorcy cyfrowego)? W jakiej mierze czynniki te mogą sprzyjać rozwojowi literatury i literackości a w jakiej ją ograniczać?

Rozprawa ukazuje zmiany, jakie zachodzą w polu literackim w podejmowanych przez twórców działaniach mających na celu przywiązanie odbiorców do własnej marki a zwłaszcza współkreującej ją twórczości. Jak już wspomniałam, nie bez powodu wybranych twórców doktorantka ustawia chronologicznie – taki układ służy pokazaniu przemian, jakie dokonują się w badanym zagadnieniu – wskazaniu na tendencje rozwojowe. Szkoda, że ten aspekt badań nie został lepiej wyzyskany do sformułowania wniosków badawczych dotyczących kierunku zmian w sposobie istnienia rynku literackiego, pola literackiego, literackości i pisarza.

Rozprawa doktorska pani Anny Michalik wnosi znaczący wkład w badania literaturoznawcze skupiające się na polskiej fantastyce – jej historii, ale też na literaturze popularnej; podejmujące zagadnienia socjologii i ekonomii literatury. Ma również istotną wartość edukacyjną. Jako taka zasługuje na publikację.

Podczas przygotowania rozprawy do druku warto zadbać o ujednolicenie pracy pod względem relacji między rozdziałami i podrozdziałami. Podrozdziały nie zawsze umieszczane są bezpośrednio po tytule rozdziału, któremu zostają przyporządkowane – dotyczy to zarówno relacji rozdział główny – podrozdział jak i podrozdział – (pod)podrozdział. Brakuje też zachowania proporcji między objętością podrozdziałów – jedno z nich liczą 3-4 strony, inne kilkadziesiąt stron tekstu – warto tę dysproporcję zniwelować. Zbyt krótkie podrozdziały (zwłaszcza w części poświęconej Lemowi) pozwalają jedynie na zasygnalizowanie problemu

(tak jest np. w podrozdziałach: *Lem a inni polscy twórcy fantastyki* oraz *Trzy postawy Lema*). W ramach uspoźniania struktury warto by też zrezygnować z tytułu *Podsumowanie* kończącego rozdział poświęcony Lemowi na rzecz innego podtytułu – zaznaczam to, gdyż po pierwsze rozdziały poświęcone innym pisarzom takich podsumowań nie mają, po drugie zaś zawartość tego podrozdziału w znaczącym stopniu wprowadza nowe dane – zwłaszcza dotyczące adaptacji filmowych i inspiracji twórczością Lema w grach komputerowych. Proponuję też ponumerować rozdziały i podrozdziały rozprawy w celu uzyskania większej transparentności struktury. Ponadto tytuł pierwszego rozdziału zostaje w zasadzie powtórzony w dwóch pierwszych podrozdziałach. Jest to niefortunne, gdyż daje efekt wyczerpania zagadnienia w tych fragmentach, podczas gdy faktycznie kolejne podrozdziały również podejmują zagadnienie zmieniającego się statusu pisarza. Proponuję to zmodyfikować, podobnie zresztą jak obecność wyrażenia „między sławą a fortuną” w trzech tytułach rozdziałów pracy. I na koniec prośba o sprostowanie dwóch drobnych niezręczności merytorycznych (wynikających, jak sądzę, ze skrótów myślowych). Pierwsza dotyczy stwierdzenia, że potrzeba zabezpieczenia finansowego artysty, by mógł tworzyć, została ujawniona w XIX wieku (s.11), druga to utożsamienie kultury popularnej z masową (s.23).

Rozprawa napisana jest poprawną polszczyzną, co nie znaczy, że nie jest wolna od drobnych usterek językowych. Z obowiązku recenzenckiego zwracam uwagę tylko na niektóre z dostrzeżonych potknięć:

s.6 - jest: ...miarą dobrej literatury staje jej sukces...., powinno być: ...miarą dobrej literatury staje się jej sukces... ;

s. 102 - jest: „Pamiętnik literacki”, powinno być: „Pamiętnik Literacki”;

s. 168 - jest: Twórca staje zatem przed wyborem odnośnie do swojej dalszej przyszłości, powinno być: Twórca staje zatem przed wyborem dotyczącym jego przyszłości;

s. 171 - jest: Powieść spotyka się bowiem zainteresowaniem..., powinno być: Powieść spotyka się bowiem z zainteresowaniem...;

s. 172 - jest: ...dostrzegają ... kunsztowność dotycząca poziomu...., powinno być: ...dostrzegają ... kunsztowność dotyczącą poziomu....;

s. 172- jest: ...tekst zatytułowana *Czas podagry*..., powinno być: ...tekst zatytułowany *Czas podagry*...;

s. 173 - jest: ...ci dwaj twórcy realizowali między sobą o zdobycie uznania...., powinno być: ...ci dwaj twórcy rywalizowali ze sobą o zdobycie uznania...;

s. 229 - jest: ...kolejne książki pisarza opublikowane przez Wydawnictwa Literackiego ukazywać się będą..., powinno być: ...kolejne książki pisarza opublikowane przez Wydawnictwo Literackie ukazywać się będą...;

s. 263-264 - jest: Także od utwory przynależących do fantasy wymagać będzie naukowość lub raczej logiki...., powinno być: Także od utworów przynależących do fantasy wymagać będzie naukowości lub raczej logiki...;

s. 265 - jest:prezentuje rozległą wiedzę na temat..., powinno być:prezentuje rozległą wiedzę na temat...

*

Czas na konkluzję. Z całym przekonaniem stwierdzam, że rozprawa pani magister Anny Michalik zatytułowana „W poszukiwaniu sukcesu. Literackie i rynkowe drogi polskich twórców fantastyki (II poł. XX i XXI w.)” spełnia wymagania ustawowe stawiane dysertacjom doktorskim. Wobec tego z przyjemnością stawiam wniosek o dopuszczenie pani magister do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania jej stopnia doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo.